

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาศถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งนำมาสู่การประยุกต์สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Study of The Unrest Situation in 3 Border Southern Provinces of Thailand and Applying the incidents to Creative Art works by the secondary Students in 3 Border Southern Provinces)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลงานจิตรกรรมสีโปสเตอร์หัวข้อ “ได้สันติสุข” ของนักเรียนมัธยมศึกษา 60 ชิ้น ประกอบด้วย		
ปัตตานี	20	ชิ้น
ยะลา	20	ชิ้น
นราธิวาส	20	ชิ้น

ผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจารณ์ผลงานศิลปกรรมของจีน เอ มิทเลอร์

ขั้นบรรยาย (Descriptive Stage)

เนื่องจากประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดภาคใต้ที่ทุกคนได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในภาคใต้ จึงได้แสดงความคิดเห็นผ่านงานศิลปะในแง่มุมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความคิดเห็นของตนเอง

ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Stage)

ความสมดุล : ภาพส่วนใหญ่มีการจัดภาพแบบสมดุลแบบสองข้างไม่เหมือนกัน (Assymetrical Balance)

จุดเด่น

ส่วนใหญ่เป็นธงชาติไทย

ความกลมกลืน/ความตัดกัน: ภาพส่วนใหญ่สีกลมกลืนกันในวรรณะเย็น (Cool Tone)

เอกภาพ : ภาพส่วนใหญ่มีเอกภาพเพราะมีความกลมกลืนกันของสีและรูปทรง

ขั้นตีความ (Interpretation Stage)

ผลงานของนักเรียนมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เชื่อว่าเหตุความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงไ้เพราะ

รักความสามัคคี (51 ชิ้น)

มีความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ (46 ชิ้น)

จิตใจใฝ่หาสันติสุข	(36 ชิ้น)
พระบารมีของในหลวง	(24 ชิ้น)
รักวิถีชีวิตชาวใต้	(13 ชิ้น)
และรักชาติ	(11 ชิ้น)

อภิปรายผลการวิจัย

มีความสามัคคี (51 ชิ้น)

นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่ที่มีความสามัคคี แสดงออกโดยวาดภาพคนร่วมกันจับมือด้วยความเป็นมิตรเป็นองค์ประกอบในภาพ เหตุเพราะ

ความสามัคคีสามารถทำกิจการหนักทุกอย่างในชาติสำเร็จได้ สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 3 เมษายน 2503 ความว่า "สามัคคีที่สำคัญที่สุดคืออะไร ก็คือ สามัคคีในชาติ"

ความสามัคคีต้องไม่เห็นแก่ตัว สอดคล้องกับพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 ความว่า "ความสามัคคีกัน ประองดองกัน นี้ความหมายของความสามัคคี ใครๆ ก็บอกว่า ให้สามัคคีประองดองกัน ช่วยเหลือเพื่อประเทศชาติ แต่แปลว่าอะไรก็ไม่รู้ ถ้าคนหนึ่งคนใดในที่ประชุมนี้ เรียกร้องพื้นที่สำหรับยื่นเกินจำเป็น โดยอ้างความสุขส่วนตัว คนอื่นก็ต้องประท้วง เราทั้งหลายอยู่ได้ก็เพราะว่า มีความสามัคคีประองดองกัน

ความสามัคคีคือการกระทำสิ่งดีของแต่ละคน สอดคล้องกับพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2521 ความว่า "คำว่า "สามัคคี" นี้ขอวิเคราะห์ศัพท์ ว่าเป็นการกระทำของแต่ละคน ทำความดีเว้นจากความไม่ดี มีความเข้าใจซึ่งกันและกันของแต่ละบุคคล อย่างนี้ถ้าชาติสามัคคี ชาติก็ไม่แตกสลาย คุณไว้ติด คำว่าคุณนี้ อาจจะไม่ชอบกันเพราะเหมือนควบคุมเพราะเหมือนควบคุม เหมือนคุมขัง แต่คุณหมายความว่าอยู่ติด อยู่เป็นชาติได้ "

ความสามัคคีจะเกิดขึ้นต้องมีการสัมมนา สอดคล้องกับพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544 ความว่า "คำว่า ประองดอง คำว่า สามัคคี สำคัญมาก ต้องมาหาทางที่ ที่มารวมประองดองได้ แต่ว่าที่เป็นอย่างนี้ คน 2 คน ความคิดไม่เหมือนกัน มีไม่เหมือน มีให้เหมือนกันไม่ได้ คน คนแต่ละคนมีความคิดต่างกัน มีแนวชีวิตคนละ

อย่าง ได้เรียนรู้มาคนละอย่าง ได้มีประสบการณ์มาคนละอย่าง แต่ว่าถ้ามา มาสัมพันธ์กันนะ เจริญ ปฏิบัติการ ก็จะได้สำเร็จได้ "

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเน้นเรื่องความสามัคคีของคนในชาติ มุ่งให้คนไทยมีความรักใคร่กลมเกลียว สัมผัสสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อันจะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง คงความเป็นชาติไทยไว้ได้ ดังความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ทหารรักษาพระองค์ในพิธีตรวจพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธ ที่ 3 ธันวาคม 2512 ว่า

"... ชาติของเรารักษาเอกราชอธิปไตยมาได้จนถึงทุกวันนี้ด้วยความสามัคคี คนไทยเราแต่ละคน รู้จักประโยชน์ส่วนรวมของชาติ รู้จักปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ผลการปฏิบัติของเรานั้นจึงเกิดเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ ซึ่งสามารถกำจัดและป้องกันภัยต่างๆ มิให้ทำอันตรายแก่เราได้ แม้จะมีศัตรูคิดร้าย บุกรุกคุกคามอย่างหนักหนาเพียงใด เราก็ยังไม่พ่ายแพ้ ขอให้ทุกคนสำนึกตระหนักว่า ความสามัคคีสามัคคีของเรานั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะต้องรักษาไว้ให้ยั่งยืนอยู่ตลอดไป หากเรามีความประมาท เราแตกสามัคคีกันเมื่อใด เราก็จะเป็นอันตรายย่อยยับลงเมื่อนั้น ไม่มีใครอื่นที่ไหนจะช่วยเราได้ นอกจาก ตัวเราเอง..."

และกระแสพระราชดำรัส ที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2494 ดังความตอนหนึ่งว่า

"... ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นปรากฏตลอดมาว่า ชาติใดเสื่อมสูญย่อยยับอับปางไป ก็เพราะประชาชนชาติขาดสามัคคีธรรม แยกแยกเป็นหมู่คณะ เป็นพรรคเป็นพวก คอยเอาไรต์เอาเบรียบ ประหัตประหารซึ่งกันและกัน บางพรรคบางพวก ถึงกับเป็นได้ศึกให้ศัตรูมาจู่โจมทำลายชาติของตน ดังนี้ ข้าพเจ้าจึงขอชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ให้ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ ซึ่งได้กอบกู้รักษาบ้านเกิดเมืองนอนของเรามาขึ้นให้จงหนัก แล้วถือเอาความสามัคคี ความยินยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ของประเทศชาติ เป็นคุณธรรมประจำใจอยู่เนืองนิจ จึงขอให้พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย จงบำเพ็ญกรณียกิจของตนแต่ละคน ด้วยชื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทนและกล้าหาญ แล้วอุทิศความเสียสละส่วนตัว ความเหน็ดเหนื่อยลำบากยากแค้น เป็นพลีบูชาบรรพบุรุษ ผู้ซึ่งได้ก่อสร้างชาติเป็นมรดกตกทอดมาถึงพวกเราชาวไทยจนบัดนี้

มีความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ (46 ชิ้น)

รองลงมานักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสมีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะแต่ละคนมีความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ แสดงออกโดยวาดภาพมัสยิด วัดและโบสถ์อยู่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบในภาพ เพราะแต่ละศาสนามีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่ต้องการให้ทุกคนเป็นคนดี สอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ เป็นบ่อเกิดแห่งธรรมจรรยา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ช่วยให้มนุษย์ทราบว่สิ่งใดดีชั่ว เป็นที่พึงพอใจ และเป็นเครื่องส่งเสริมความมั่นคงในการปกครองประเทศ สอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน (2539: 783) ที่ให้ความหมายของ “ศาสนา” ว่า “คือ ทัทธิ ความเชื่อของมนุษย์อันมีหลัก คือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่าย ปรมัตถ์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่าย ศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้น ๆ”และศาสนามีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ดังนี้

ศาสนาทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะทุกศาสนาล้วนมุ่งหวังให้ศาสนิกชนของตนเป็นคนดี และเมื่อศาสนิกชนเป็นคนดีแล้วสังคมก็ย่อมจะปราศจากความเดือดร้อน

ศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งธรรมจรรยา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม และหากบุคคลในสังคมประพฤติปฏิบัติตามหลักทางศีลธรรมที่ศาสนานั้น ๆ วางไว้ย่อมทำให้สังคมมีความสุข

ศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพราะศาสนิกชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแบบอย่างของพระศาสดา หรือปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา

ศาสนาจะช่วยให้มนุษย์ทราบว่าสิ่งใดดีชั่ว ถูกผิด ตามมาตรฐานของศาสนานั้น ๆ และทราบถึงผลแห่งการกระทำนั้น ๆ เช่น คำสอนเรื่องหลักกรรมในพระพุทธศาสนา ว่าทำดีได้ดี หรือทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

ศาสนาเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการ และถ่ายทอดวิทยาการ เนื่องจากจะเป็นแหล่งความรู้ของศาสตร์แขนงต่าง ๆ และถ่ายทอดศาสตร์เหล่านั้นไปสู่มนุษย์ในสังคม ความรู้ทางการ แพทย์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม การช่าง การดนตรี และหัตถกรรม เป็นต้น

ศาสนาเป็นเครื่องส่งเสริมความมั่นคงในการปกครองประเทศ เช่น พระมหากษัตริย์ไทย ทรงยึดมั่นและดำเนินนโยบายในการปกครองประเทศด้วยหลักทศพิธ ราชธรรม 10 ประการ

ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจเมื่อปุถุชนเกิดความทุกข์ร้อนใจ กล่าวคือ เมื่อคนเราเกิดความทุกข์ ภัยและใจก็ย่อมจะหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น และรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหา คือการ นำหลักธรรมทางศาสนาที่คนเคารพนับถือมาเป็นที่พึ่งทางใจ และนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหา

จิตใจใฝ่หาสันติสุข (36 ชิ้น)

รองลงมานักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานียะลาและนราธิวาสมีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่มีจิตใจใฝ่หาสันติสุข แสดงออกโดย วาดภาพคนจับมือและกอดคอกันเป็นองค์ประกอบในภาพ เพราะเขาเชื่อว่าสันติสุขจะนำความสุข ใจมาให้ บุคคลที่ใฝ่หาสันติสุขจะต้องกำหนดเป้าหมายในชีวิตให้ชัดเจน และด้วยความมั่นคงว่า จะต้องดำเนินชีวิตของตนเพื่อสันติสุขอย่างแท้จริง จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ การมีความคิดที่เป็นอิสระ และการมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลายสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง "ชีวิตเพื่อสันติสุขและสันติภาพ" ของพระทศ พล เหมภากรโตที่ว่า องค์ประกอบหลักของความสุขในสังคมเพื่อให้บุคคลดำรงชีวิตที่เป็นสุขมี 3 ประการคือ

1) ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ศาสดาของศาสนาทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสันติสุข ขึ้นในมวลหมู่ของมนุษยชาติทั้งสิ้น สิ่งที่ปรากฏเป็นความจริงอย่างหนึ่งอัน ประจักษ์แจ้งต่อศาสนิกทุก ๆ ศาสนาก็คือ ศาสนิกผู้ที่มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในศาสนา ที่ตนนับถืออย่างลึกซึ้งนั้น จะมีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของศาสนาอื่น ๆ ได้อย่าง เดียวกัน

2) การมีความคิดเป็นอิสระ องค์ประกอบสำคัญในการมีชีวิตเพื่อสันติสุขอีกประการ หนึ่ง ก็คือ การมีความคิดเป็นอิสระ คือความเป็นอิสระจากวัตถุและความเป็นอิสระจากกิเลส การมี ความคิดเป็นอิสระจากวัตถุก็คือ มนุษย์จะต้องกำหนดความต้องการวัตถุไว้ที่ความพอดีอย่าง แท้จริง ซึ่งจะต้องอาศัยปัญญา มองเห็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมของวัตถุ สำหรับความเป็นอิสระ จากกิเลส ก็คือมีสติปัญญารู้เท่าทันความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เข้ามายึดครองจิตใจเป็น ครั้งคราว และสามารถพัฒนายกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น จนเป็นนายเหนือสัญชาตญาณ มี จิตสงบ ปลอดโปร่ง โล่ง เบา จนสามารถทำให้จิตใจได้มีโอกาสสัมผัสกับความสุกที่แท้จริงได้

3) การมีความรัก ความเมตตา ต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่เป็นตัวเสริมความรัก ความเมตตา ก็คือ วิธีการคิดแบบสภาวะเหตุปัจจัยที่สามารถส่งผลสืบต่อกันโดยตลอด ถ้าบุคคลสามารถเข้าใจถึงองค์รวมซึ่งเป็นเรื่องการมองสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบ บุคคลจะเปลี่ยนวิถีคิด จากการยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นให้ความสำคัญต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตของบุคคลได้มีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

พระบารมีของในหลวง (24 ชั้น)

รองลงมานักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสมีความเชื่อว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชการปัจจุบันทรงปกครองไพร่ฟ้าทั่วแผ่นดินไทยด้วยทศพิธราชธรรม ทรงเป็นศูนย์รวมของทุกหัวใจไทยทั้งชาติ และมีห่วงใยทุกปัญหาที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินนี้ แสดงออกโดยวาดภาพในหลวง เครื่องหมาย “ภปร” เป็นองค์ประกอบในภาพ พระองค์ทรงมีพระดำรัสเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในชายแดนใต้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ปรัชญาแห่งสามัคคี สามานฉันท์ และความเจริญที่ยั่งยืน ดังที่สุรพศ ทวีศักดิ์ แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์หัวหิน ได้มีโอกาสเข้าร่วมเวทีนโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยมหิดล ครั้งที่ 4 เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้แก่นแท้ของหลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ที่โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ความว่า

เข้าใจ คือการเกิดปัญญา^๑ความจริงทั้งหมด ทั้งในมิติภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ปัญหา ความต้องการต่างๆ ของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการแสวงหาความรู้ เช่น การวิจัย เข้าไปพูดคุย คลุกคลีกับคนในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านจากคนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาจริงๆ ที่ผ่านมามีเหมือนปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้จะยังอยู่ที่ระดับของการพยายามทำความเข้าใจปัญหาว่าเกิดจาก สาเหตุอะไรบ้าง ใครคือผู้อยู่เบื้องหน้าเบื้องหลังของปัญหาดังกล่าว ซึ่งยังไม่มีคำตอบให้สังคมเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ที่สังคมในวงกว้างรับรู้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการอธิบายตีความจาก “คนนอกพื้นที่” เช่น รัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อของรัฐ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) นักวิชาการ สื่ออิสระ เสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนข้อมูลการอธิบายตีความจาก “คนในพื้นที่” หรือประชาชนที่ประสบปัญหาโดยตรงยังมีเป็นส่วนน้อย ดังที่เรามักชินตากับภาพของนักวิชาการ ผู้รู้ต่างๆ ออกมาวิเคราะห์วิพากษ์ปัญหาภาคใต้ผ่านหน้าจอทีวี หน้าหนังสือพิมพ์ แต่แทบจะไม่เห็นประชาชนหรือผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาโดยตรงเล่าข้อเท็จจริงของปัญหา ความรู้สึก ความคิด ความเห็น และความต้องการของพวกเขาอย่างตรงไปตรงมาผ่านจอทีวีหรือหน้าหนังสือพิมพ์กัน เลย ดังนั้น ในเรื่องความ “เข้าใจ” เกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ จึงยังมีคำถาม

ว่า รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบายเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสังคมในพื้นที่เข้าใจปัญหาตรงกันกับคนในพื้นที่หรือไม่เพียงใดถ้าเข้าใจตรงกัน "ความเข้าใจซึ่งกันและกัน" ก็น่าจะมีมากขึ้น ความหวาดระแวงระหว่างกันน่าจะลดลงในระดับที่เห็นเป็นรูปธรรม

เข้าถึง มีความหมายหลายอย่างเช่นเข้าถึงจิตใจหรือความรู้สึกของเพื่อนมนุษย์ รู้สึกถึงความทุกข์ ความเจ็บปวด ความกลัว ความหวาดระแวง วิตกกังวล เป็นต้น ของที่น้องที่ประสบปัญหา มีความรู้สึกร่วมทุกข์ และเกิดสำนึกร่วมฝ่าฟันปัญหาต่างๆ ไปด้วยกัน เข้าถึงคุณค่า หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกัน เคารพอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตของกันและกัน เข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษยชาติ คือยึดมั่นในความจริงที่ว่าไม่ว่ามนุษย์จะแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ แต่เราทุกคนเป็นมนุษย์เหมือนกัน มีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ศาสนาทุกศาสนาจะสอนในเรื่องนี้ เช่น ศาสนาที่นับถือพระเจ้าถือว่ามนุษยชาติเป็นหนึ่งเดียวกัน ควรรักและช่วยเหลือกันและกัน เพราะเป็นบุตรของพระเจ้าองค์เดียวกัน ศาสนาพุทธถือว่ามนุษย์เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ภายใตกฎธรรมชาติเดียวกัน จึงควรเมตตาอาทรซึ่งกันและกัน ดังนั้น การเข้าถึงจึงเป็นเรื่องของหัวใจที่รู้รื้อถอนหวาดต่อทุกข์สุขของเพื่อน มนุษย์ เป็นเรื่องของจิตวิญญาณที่ซาบซึ้ง เคารพในคุณค่า/ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และมีสำนึกในความเป็นหนึ่งเดียวไม่แบ่งแยกเป็นเขาเป็นเรา การเข้าถึงจึงเป็นพลังในการนำความเข้าใจที่ถูกต้องมาปรับใช้ให้เกิดการพัฒนาที่ก่อเกิด ศานติ สมานฉันท์ และความเจริญที่ยั่งยืน

พัฒนา เป็นเรื่องของการใช้ทักษะการบริหารจัดการที่สามารถรวบรวมเอาปัจจัยต่างๆ เช่น ทุน คน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ มาทำให้สังคมดีขึ้นเจริญขึ้น แต่ความเจริญที่ยั่งยืนจะต้องไปด้วยกันกับศานติ สมานฉันท์ การพัฒนาที่สร้างความเจริญทางวัตถุ แต่ทำให้เกิดความไม่สงบสุขทางสังคม เกิดความแตก ความล่มสลายของชุมชนไม่ใช่การพัฒนาที่ถูกต้อง การพัฒนาที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องเป็น พื้นฐานและมีการเข้าถึงเป็นพลังขับเคลื่อน ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงนำไปสู่ความเจริญที่ยั่งยืนในบรรยากาศของศานติ สมานฉันท์ในการปาฐกถา พ.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรี กล่าวว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจช่วยเหลือพสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ มาตลอด 60 ปี ในการครองราชย์ของพระองค์" นำเสียดายที่การพัฒนาของภาครัฐเท่าที่ผ่านมาไม่ได้ใช้แนวทางดังกล่าว จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ไปทำลายคุณค่าดั้งเดิม ทำให้คนแปลกแยกจากรากเหง้าของตนเองโดยเฉพาะรากเหง้าทางจิตวิญญาณ ศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นการพัฒนาที่ไร้ทิศทาง ตอบไม่ได้ว่าจุดหมายปลายทางที่สังคมเราพึงบรรลุถึงคืออะไร เช่นสมัย

จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีนโยบายการปฏิรูปวัฒนธรรมอย่างขาดความเข้าใจ เข้าถึงคุณค่าของ วัฒนธรรมเดิมจึงเป็นจุดเริ่มที่ทำให้คนไทยดูถูกตนเอง และหลงบูชาฝรั่ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เอนำน้ำไหลไฟสว่างทางสะดวกเข้าไปในชนบท แต่ได้สร้างภาพลักษณ์ "หุบป่าตื้นเถื่อน" ให้กับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมชาวบ้าน นโยบาย 4 ปีไม่มีคนจนที่ทดลองปฏิบัติผ่าน "โมเดลอาจ สามารถ" ของรัฐบาลทักษิณ ที่เน้นเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ได้ฉายภาพคนจนในชนบทให้ดูน่าสงสาร สมเพชยิ่งขึ้นอีก (เช่นภาพคนจนมารุมล้อมนายภค ด้วยแววตาหวังว่าจะได้รับแจกเศษเงินของ ท่าน) ไม่มีภาพความงามของวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมชุมชน ศานติสุข สมานฉันท์ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าคู่กับวิถีชาวบ้านมาแต่เดิม แต่ภาพของคนจนที่ฉายผ่านการทรง ช่วยเหลือของในหลวงและพระราชินี ด้วยแนวทาง "เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา" กลับเป็น ภาพคนจนที่ดูคงงาม มีศักดิ์ศรี เชื้อมั่นในภูมิปัญญา วิถีชีวิต จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม ของตนเอง

มีความรักในวิถีชีวิตชาวดั (13 ชื่น)

รองลงมานักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสมีความเชื่อว่าความ ไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่มีความรักในวิถีชีวิตภาคใต้ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลงานศิลปกรรมของศิลปินชาวดัที่สะท้อนวิถีชาวดั" ของ วุฒิ วัฒนสิน เมื่อปี 2548ที่ว่า วิถีชีวิตของชาวดั คือแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนปักษ์ใต้ซึ่ง ประกอบด้วย การประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ การประมง การทำสวนยาง การค้าขาย ฯลฯ การแต่ง กาย สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย การจัดศึกษา การละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน และ ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้

นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสมีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่รักในการประกอบอาชีพอิสระที่เป็นวิถีชีวิต ของคนใต้ นักเรียนแสดงออกโดยวาดภาพร้านค้า ตลาด และการแลกเปลี่ยนเป็นองค์ประกอบใน ภาพ เช่นการประกอบอาชีพประมงเพราะคนในจังหวัดภาคใต้คุ้นเคยกับทะเล เหตุเพราะตั้งถิ่น ฐานริมทะเล จึงมีความเก่งกล้าสามารถในการประกอบอาชีพประมงในสายเลือด รองลงมาก็คือ มีความชำนาญในการทำสวนยางเพราะยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอยู่มากมายทั่วไปและ สามารถนำความมั่นคงเป็นหลักในดำรงชีวิตของคนในภาคใต้ อีกทั้งเพื่อความสุขสบายมีอาหาร การกินที่สมบูรณ์ มีเครื่องใช้ที่สามารถอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันของชุมชนการค้าขาย แลกเปลี่ยนจึงเกิดขึ้นคนใน 3 จังหวัดภาคใต้มีความรักในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ จึงอยากให้พื้นที่นี้เกิด ความสงบในการดำรงชีวิต

นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่รักการศึกษาแสดงออกโดยวาดภาพโรงเรียนเป็นองค์ประกอบในภาพ เพราะเขาเชื่อว่าการศึกษาคือองค์ประกอบหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวใต้ที่สามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายในเรื่องเดียวกัน คือสร้างสันติสุข และสันติภาพในสังคมได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับเรื่อง "ชีวิตเพื่อสันติสุขและสันติภาพ" ของพระศพล เขมาภิรโตที่ว่า "การศึกษาที่แท้จริงมีจุดเริ่มต้นที่ครอบครัว เมื่อครอบครัวมีความอบอุ่นจะสร้างฐานการเรียนรู้ที่ถูกต้องให้กับเยาวชน คือมีความรู้ มีความคิด และมีความรัก ส่วนการศึกษาในระบบของรัฐจะต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อสร้างสันติสุข และสันติภาพอย่างชัดเจน โดยที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของตน มีความรักต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม มีจิตใจกว้างและเต็มไปด้วยความเมตตา มีจิตใจที่เป็นอิสระจากอำนาจของวัตถุ จากอำนาจของกิเลสและทิฐิ และมีความสามารถทางด้านการใช้ความคิด หรือใช้ปัญญาได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง รวมทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาระดับปัญญาของตนให้สูงขึ้นได้เรื่อย ๆ ดังนั้นโรงเรียนหรือระบบการศึกษาควรจะสอนกระบวนการคิดต่อไปนี้ให้กับผู้เรียน คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดอย่างมีเหตุผล คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล กระบวนการคิดต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยเสริมสร้างปัญญาให้กับมนุษย์และเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับการสร้างสันติสุขและสันติภาพในสังคม"(พระศพล เขมาภิรโต. 2552)

มีความรักชาติ (11 ชั้น)

นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่าความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะประชาชนในพื้นที่มีความรักชาติ นักเรียนแสดงออกโดยวาดภาพธงชาติไทยเป็นองค์ประกอบในภาพ สอดคล้องกับกลอนเพลงชาติไทยและเพลงรักชาติไทยจาก หนังสือดอกไม้ใกล้หมอนของ นภลัย ฤกษ์ชนะที่ว่า

กลอนเพลงชาติไทย

ธงชาติไทย ไกวกวัด สะบัดพลิ้ว	แลริ้วๆสลบงามเป็นสามสี
ผ้าผืนน้อยบางเบาเพียงเท่านี้	แต่เป็นที่รวมชีวิตและจิตใจ
ชนรุ่นเยาว์ ยืนเรียงระเบียบแถว	ดวงตาแน่วนิ่งตรง ธงไสว
ประเทศไทย รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย	พึงคราใดเลือดชานพลาณทั้งทรวง
ผืนแผ่นดินถิ่นนี้ที่พำนัก	เราแสนรักและแสนจะແหนหวง
แผ่นดินไทย ไทยต้องครองทั้งปวง	ชีพไม่ร่วงใครอย่าล้ำมาย่ำยี

เธอร้องเพลงชาติไทยมันใจเหลือ	พลีชีพเพื่อชาติที่รักสมศักดิ์ศรี
เพลงกระหึ่มก้องฟ้าก้องธาตริ	แม้ไฟริได้ฟังยังถอนใจ
แต่สิ่งหนึ่งซึ่งไทยรักใจเหลือ	คือเลือดเนื้อเป็นหนอนคอยบ่อนได้
บ้างหากินบนน้ำตาประชาไทย	บ้างฝึกไฝ่ลัทธิชั่วมากลัวเกรง
ทุกวันนี้ศึกไกลยังไม่พวง	แต่หวังทรงศึกใกล้ได้ชมเหง
ถ้าคนไทยหันมาฆ่ากันเอง	จะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง

รักชาติไทย

...เกียรติภูมิแผ่นดินถิ่นไทยนี้
เรื่องราวมีหลายสิ่งซึ่งโคกศัลย์
บรรพบุรุษต่อสู้เรารู้กัน
ชนรามัญพม่ารุกกราวี

...อยู่ทอयाถูกเผาเป็นเก้าถ่าน
พระเพลิงผลาญวอดดับลงกับที่
ไม่เว้นไว้วัดวาไร่ปาราณี
พอได้ที่ดีซ้ำจันทนาใจ

...ผ่านเวลากาลผลัดประวัติศาสตร์
เป็นชนชาติเรีองรองเริ่มผ่องใส
ถิ่นสยามนามก่อนกระฉ่อนไทย
มีธงชัยรักยิ่งยังยงยืน

...ธนบุรีนครอมรใหม่
นทีไหลเจ้าพระยาประชาชื่น
ผ่ากลางอกย้ายลาสุธาผืน
ตั้งใหม่ขึ้นกรุงเทพฯฝั่งธานี.

..เกียรติภูมิแผ่นดินที่สิ้นศึก
 ลงรากลึกสร้างเมืองบำเรอศรี
 รุ่งป๋าย่ารู้รักสามัคคี
 ในวันนี้ปัจจุบันนี้รุ่นเรา

...ฟังสำนักกรมรักสมัครใคร
 ลูกหลานไทยไทยแท้ของแม่เฒ่า
 หยุคปลุกปั้นวันรุกให้ยุคเขา
 เพราะพงศ์เฒ่าเดียวเพื่อนเสมอกัน..

...วิปโยคคราวตุลำน้าลาหล่น
 คือวังวนเขาวงกตคนอาสา
 อธิปไตยบานแบ่งบรรเลงพันที
 คราวครั้งนั้นเลือดทาศีวาวาย..

”..รักชาติศาสน์กษัตริย์อย่างชัดซึ้ง
 ไทยแหลมทองรูปชวานสราญหลาย
 หากสิ้นไร่สามัคคีถึงที่ตาย
 อย่ามองหมายเทศอื่นจะยื่นมือ..

ข้อเสนอแนะ

1 ผู้สอนวิชาศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์)

ในหลักสูตรมัธยมศึกษา 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ครูผู้สอนควรกำหนดให้
 ครอบคลุมเนื้อหาในด้านศิลปกรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้
 ถึงหลักการและเงื่อนไขของการแสดงออกทางศิลปะที่เหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่น
 ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
 ท้องถิ่น และเพื่อพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปกรรม

2 นักวิจัย

งานวิจัย"การศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งนำมาสู่การประยุกต์สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้" เป็นการศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งนำมาสู่การประยุกต์สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีโปสเตอร์ การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาจากผลงานศิลปกรรมด้วยเทคนิคอื่นเช่นจิตรกรรมด้วยสีอย่างอื่น ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรือสื่อผสม การวิเคราะห์ผลงานศิลปะสามารถศึกษาความคิดเห็นในประเด็นปัญหาอื่นๆที่สนใจได้อย่างได้ผลดี

3 เจ้าหน้าที่ของรัฐฯ

เจ้าหน้าที่ของรัฐฯควรนำผลของการวิจัยชิ้นนี้เป็นแนวทางที่จะแก้ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็น นักเรียนมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เชื่อว่าเหตุความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้จะสงบลงได้เพราะ ประชาชนในพื้นที่มีความสามัคคี ศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ จิตใจใฝ่หาสันติสุข พระบารมีของในหลวง รักวิถีชีวิตชาวใต้ และมีความรักชาติ